

Nuorten kohtaaminen kauppakeskuksissa

Onnistumisia ja haasteita järjestyksenvalvojen näkökulmasta

Pauliina Lampela & Elsa Saarikkomäki

Nuorille kauppakeskukset ovat suosittuja ajanviettopaikkoja, joissa he kohtaavat vartijoita ja järjestyksenvalvoja. Aiemman tutkimuksen mukaan nuorten ja vartijoiden välit ovat huonot ja nuoret voivat joutua hädättyiksi. Tarkastelemme artikkelissa *Nuorten oma järjestyksenvalvoja (Noja)* -työmuotoa, jonka lähtökohtana on vuorovaikutuksen parantaminen nuorten ja järjestyksenvalvojen välillä. Kysymme, millaisia nuorten ja järjestyksenvalvojen (Nojien) kohtaamiset ovat ja millaisia onnistumisia ja haasteita niissä on. Pääaineistona ovat Noja-toimintaa koskevat raportit (331 päivältä, 33 sivua), joita analysoimme teemoitellen. Käytämme viitekehystenä prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden teoriaa. Tulosten mukaan tyypillisiä kohtaamistilanteita olivat a) tutustuminen ja keskustelu b) oleilun ja hengailun kontrolli c) rikoksiin ja päihteiden käyttöön puuttuminen sekä d) nuorten auttaminen ja tukeminen. Onnistuneissa tilanteissa näkyi oikeudenmukaisen ja reilun kohtaamisen elementtejä: nuorten kanssa keskusteltiin tuttavallisesti ja nuoret kertoivat elämäntilanteistaan tai päihteiden käytöstään. Toisaalta nuorten tilaa rajoittavaa kontrollia näkyi puuttuttaessa esimerkiksi meluamiseen. Tulosten mukaan järjestyksenvalvojat onnistuivat luomaan luottamuksellisia suhteita. Haasteena on kuitenkin tasapainottelu nuorisotyöllisen otteen ja valvonnan välillä. Artikkelissa keskustellaan kaupunkitilan muutoksista ja niiden vaikutuksista nuorten asemaan.

Asiasanat: kauppakeskus, kontrolli, luottamus, nuorisotyö, yksityinen turvallisuusala

Kauppakeskukset ovat nuorille tärkeitä vapaa-ajan ja hengailun tiloja, sillä ne ovat viihtyisiä, lämpimiä ja helposti saavutettavia sisätiloja (esim. Pyyry & Kaakinen 2019). Nuorille kauppakeskukset tarjoavat tilan, jossa aikuisen valvonta on hieman kauempana, mutta kuitenkin tarpeeksi lähellä tehden tilasta turvallisen (mt.; Tolonen ym. 2018, 67–69). Lisäksi nuoret voivat viettää niissä strukturoimatonta vapaa-aikaa, mikä on tärkeää koulun, harrastusten tai töiden ohella (Pyyry & Kaakinen 2019). Kauppakeskuksissa nuoret kohtaavat usein valvontaa suorittavia vartijoita ja järjestyksenvalvojia. Näitä kohtaamisia on niiden yleisyydestä huolimatta tutkittu vasta vähän. Esimerkiksi nuorisotutkimuksessa on enemmän kiinnitetty huomiota nuorten ajanvieron tapoihin kauppakeskuksissa ja siihen neuvotteluun, jota nuoret toteuttavat oikeuttaakseen oleskelunsa ensisijaisesti kaupalliseen tarkoitukseen rakennetussa tilassa (Tani 2011; Pyyry 2015; Kiilakoski ym. 2011).

Joitain aikaisempia tutkimuksia nuorten ja vartijoiden kohtaamisista on tehty kriminologian kentällä nuoria haastatellen tai kyselyjen avulla (Matthews ym. 2000; Fine ym. 2003; Saarikkomäki 2017) sekä havainnoimalla vartijoita kauppakeskuksissa (Wakefield 2003; Manzo 2004). Tutkimuksissa on nostettu esiin suhteiden ongelmat ja epäluottamus (ks. Ruuskanen 2008; Lampela 2013). Tutkimusten mukaan vartijat usein häätävät nuoria pois kauppakeskuksista - nuoret nähdään helposti uhkana ja heidän pääsyään kauppakeskustilaan rajoitetaan (esim. Koskela 2009; Matthews ym. 2000; Wakefield 2003). Nuorten epäluottamusta vartijoihin lisää heidän töykeä, epäystävällinen tai epäasiallinen suhtautuminen nuoriin. Nuorilla on myös kokemuksia siitä, ettei heitä kuunnella kohtaamistilanteissa sekä huonoja kokemuksia vartijoiden kiinniottotiloista ja liian voimakkaiksi tai väkivaltaisiksi koetuista

toimenpiteistä. (Ruuskanen 2008; Lampela 2013; Saarikkomäki 2015, 2017.) Tästä huolimatta nuorilla on myös kokemuksia onnistuneista ja ystävällisistä kohtaamisista ja he odottavat vartijoilta huolehtivaa, aikuisellista ja jopa nuorisotyöllistä otetta (Saarikkomäki & Honkatukia 2017).

Tässä artikkelissa tutkitaan, millaisia nuorten ja järjestyksenvalvojien kohtaamiset ovat ja millaisia onnistumisia ja haasteita tilanteissa on järjestyksenvalvojien näkökulmasta tarkasteltuna. Tarkastelemme kohtaamisia *Nuorten oma järjestyksenvalvoja (Noja)*-nimisessä työmuodossa tuotetun aineiston avulla. Nojat ovat kauppakeskuksissa toimivia järjestyksenvalvojia, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta ja työaikaa nuorten kohtaamiseen. Analysoimme kohtaamistilanteita prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden teorian näkökulmasta ja tarkastelemme tämän uuden työmuodon mahdollisuuksia ja haasteita luottamuksellisten suhteiden rakentamisessa. Artikkelin lopuksi pohdimme nuorten asemaa kontrollin kohteina puolijulkisessa kaupunkitilassa.

Aiemmassa tutkimuksessa on pääosin tarkasteltu nuorten näkökulmia kohtaamisiin vartijoiden ja järjestyksenvalvojien kanssa. Tässä artikkelissa tuotetaan uudenlaisen aineiston avulla tietoa, joka valottaa nuorten kohtaamista järjestyksenvalvojien näkökulmasta. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää, kun edistetään nuorten mahdollisuuksia oleilla kauppakeskuksissa sekä parannetaan vuorovaikutusta nuorten ja heidän kanssaan työskentelevien välillä.

Puolijulkinen kauppakeskustila ja sen valvonta

Artikkelin tilallisena kontekstina on yhä kasvava kauppakeskustila. Kauppakeskusten voidaan nähdä sekoittavan yksityisen ja julkisen tilan piirteitä (Mäenpää 2005; Koskela 2009).

Ne ovat niin kutsuttuja puolijulkisia tiloja, jotka ovat yksityisessä omistuksessa, mutta joita käytetään julkisen tilan tavoin. Kauppakeskustilan määrittely ei ole yksiselitteinen, vaan tilan luonteesta käydään keskustelua. Niiden on ajateltu lähenevän julkista kaupunkitilaa ja julkisen ja puolijulkisen tilan muistuttavan yhä enemmän toisiaan (esim. Pyyry ja Kaakinen 2019). Kauppakeskuksissa on esimerkiksi entistä enemmän julkisia palveluita, kuten julkista liikennettä, kirjastoja ja terveydenhuoltoa. Niinpä myös nuorille kauppakeskusten käyttö on tärkeää paitsi hengailun tilana myös päivittäisten asioiden hoitamisessa.

Kauppakeskustilalla ja julkisella kaupunkitilalla on myös eroja (esim. Mäenpää 2005). Yksityisomistuksessa olevien kauppakeskusten valvonta on jopa intensiivisempää kuin julkisen kaupunkitilan valvonta (Koskela 2009; Manzo 2004). Yksityisen tilan luonteeseen liittyen kauppakeskusten valvonnasta huolehtivat ensisijaisesti yksityisen turvallisuusalan toimijat – järjestyksenvalvojat ja vartijat. Yksityisen turvallisuusalan nopea kasvu on tutkimuskentällä tunnustettu ja siitä on keskusteltu yhä enemmän. Puolijulkisten tilojen lisääntyminen on yksi syy yksityisen turvallisuusalan kasvuun. (Esim. Garland 2001; Wakefield 2003; Koskela 2009.) Valvonnan lisääntymisellä ja yksityistymisellä on vaikutusta myös nuorten tilankäyttöön. Kontrollin lisääntymisen leimavaikutuksista on varoiteltu (Harrikari 2008; Saarikkomäki 2017) kuin myös siitä, että yksityistä turvallisuusalaa ei valvota niin tarkkaan kuin viranomaistoimintaa (Hautamäki 2016).

Kauppakeskustila eroaa julkisesta tilasta myös siten, että jos henkilö ei liiku tilassa kuluttajana, hänet nähdään helposti häiriönä (von Hirsch & Shearing 2000; Atkinson 2003). Kauppakeskuksen omistaja voi järjestyksenvalvojien avulla häätää ei-toivottuja ryhmiä pois vapaammin kuin julkisesta tilasta.

Nuorten oleilua ei ehkä sallita, koska se ei välttämättä sisällä kuluttamista, eikä hengailun tärkeyttä aina ymmärretä (Atkinson 2003; Pyyry 2015). Pahimmillaan vähävaraisilta nuorilta suljetaan näin pois mahdollisuus viettää aikaa ja kerryttää sosiaalista ja kulttuurista pääomaa (Tolonen ym. 2018; Lemetyinen 2014, 109). Valvotut tilat voivat tarjota nuorille turvallisuutta. Nuorten tilan rajoittamiseen ja heidän asemaansa on kiinnitettävä huomiota, jotta nuorilla olisi turvallisia vapaa-ajan tiloja (Honkatukia & Ssynarenko 2017). Tässä artikkelissa tuomme esiin kauppakeskuksia, jotka ovat pyrkineet parantamaan nuorten ja järjestyksenvalvojien välejä ja näin ottaneet kantaa tilan määrittelyyn sen avoimuuden puolesta.

Prosessuaalinen oikeudenmukaisuus ja luottamuksen rakentaminen

Artikkelin teoreettisena viitekehystenä toimii prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden teoria, jonka perusteella aineistoa tarkastellaan erityisesti siitä näkökulmasta, miten luottamus rakentuu kohtaamisissa nuorten ja järjestyksenvalvojien välillä. Oikeudenmukaisuuden kokemusta painottava prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden teoria (‘procedural justice’) on yksi keskeisistä teorioista viranomaisten ja kansalaisten suhteita sekä luottamusta tutkittaessa (esim. Tyler 1990; Jackson ym. 2012; Pettersson 2014; Murphy 2015). Tutkimusperinteessä kiinnitetään huomiota siihen, mistä tekijöistä ja miten luottamus kontrollitoimijoiden, poliisin ja kansalaisten välillä muodostuu. Teorian ja aiemman empiirisen tutkimuksen mukaan esimerkiksi poliisia kohtaan tunnettu luottamus ei rakennu ensisijaisesti käsitykseen siitä, että poliisi on tehokas rikoskontrollissa, vaan keskeisin luottamusta ra-

kentava elementti on oikeudenmukaisuuden kokemus. Kontrollitoimijoiden ystävällisyys, reiluus, tasapuolisuus ja ihmisten kuunteleminen on tärkeää luottamuksen syntyisessä. Ihmiset voivat jopa hyväksyä heihin kohdistetut kontrollitoimenpiteet, jos he kokevat ne oikeudenmukaisina ja vuorovaikutuksen asiallisena. Koetun oikeudenmukaisuuden on myös havaittu lisäävän ihmisten halukkuutta yhteistyöhön viranomaisten kanssa sekä haluu noudattaa sääntöjä ja lakia. (Esim. Tyler 1990; Jackson ym. 2012; Pettersson 2014.)

Nuorten ryhmiä haastatteleamalla havaittiin, että prosessuaalinen oikeudenmukaisuus, luottamus ja hyvän vuorovaikutuksen elementit olivat nuorille tärkeitä heidän kohtaamisissaan poliisien ja yksityisen turvallisuusalan toimijoiden kanssa (Saarikkomäki 2015). Nuoret toivoivat kohtaamisilta sitä, että heille puhutaan ystävällisesti ja rauhallisesti ja heille selitetään puuttumisen syyt sekä heitä kunnioitetaan ja kohdellaan yksilöinä eikä vain häädetä automaattisesti kaikkia nuoria. Pienetkin vuorovaikutukselliset seikat, kuten kontrollitoimijoiden eleet, ilmeet, äänensävy, neutraalius sekä tunteiden huomiointi ja kontrollointi olivat nuorten mielestä tärkeitä. Kohtaamiset etenkin yksityisen turvallisuusalan toimijoiden kanssa olivat kuitenkin valtaosin epäreiliksi koettuja ja luottamusta heikentäviä. Vartijoiden ja järjestyksenvalvojen koulutus on lyhyt eikä siinä ole pääsääntöisesti huomioitu vuorovaikutuksellisia elementtejä ja niiden keskeisyyttä, mikä saattaa olla syynä siihen, että nuoret kokivat kohtaamiset pääosin kielteisinä. (Saarikkomäki 2015.)

Paitsi kontrollitoimijoiden ja nuorten välillä, myös yleisemmin nuorten ja aikuisten välisessä vuorovaikutuksessa on korostettu luottamuksen tärkeyttä ja toisaalta väärinymmärryksen ja ohipuhumisen riskiä (esim. Anttila 2010, 6–7; Aaltonen & Berg 2015). Nuorten asemaa palveluverkostossa tutkittaessa on havaittu, että nuoret eivät nuoret eivät

välttämättä tule kohdatuiksi ja tunnistetuiksi toimijoina (Aaltonen & Berg 2015; Kuismen ym. 2015; Peltola & Moisio 2017). Nuorten kannalta tilanteet ovat haasteellisia, koska heillä ei ole samanlaista valtaa kuin aikuisilla (Anttila 2010, 6–7).

Nuorten oma järjestyksenvalvoja (Noja)

Nuorten ja järjestyksenvalvojen kohtaamisen yleisyys on huomattu Suomessa viime vuosina ja nuorisotyöllistä osaamista on viety kauppakeskuksiin (Lampela 2016; Lampela & Tani 2015). *Nuorten oma järjestyksenvalvoja (Noja)* on yksi tämän työn uusista ilmenemismuodoista. Työmuodon on kehittänyt nuorisokasvatusjärjestö Nuorten Palvelu ry yhdessä vartiointiyritys Securitas Oy:n ja kauppakeskuksia omistavan ja hallinnoivan Citycon Oyj:n kanssa. Nuorten oma järjestyksenvalvoja (jatkossa Noja) on vartiointiliikkeen palveluksessa oleva järjestyksenvalvoja, jolle on annettu lisäkoulutusta ja työaikaa nuorten kohtaamiseen. Nojan työssä korostuvat kontaktin ottaminen nuoriin, nuorten kohtaaminen rauhassa ja nuorten asioiden edistäminen yhteistyöverkostojen kautta. Noja siis ottaa järjestyksenvalvojan työhönsä mukaan nuorisotyöllistä osaamista, jolloin puhutaan kolmannesta työstä eli toisen ammattilaisen asiantuntijuutta lainaavasta työstä (Purhonen 2017).

Nuorten Palvelu ry kouluttaa Nojat tehtävänsä ja auttaa heitä verkostoitumaan oleellisten työtä edistävien tahojen kanssa. Varsinainen koulutus tapahtuu kolmessa kolmen tunnin koulutuskerrassa, joiden välillä on vähintään kahden viikon harjoittelujakso. Tämän lisäksi täydennyskoulutus on mahdollista. Koulutuksessa lisätään Nojien ymmärrystä nuorista ja nuoruudesta sekä ammennetaan nuorisotyön nuorilähtöistä

näkökulmaa nuorten kohtaamisen perustaksi. Tärkeitä elementtejä ovat nuoren aito kohtaaminen ja dialoginen vuorovaikutus sekä luottamuksellisen suhteen rakentaminen nuoreen ja aito välittäminen hänestä (mm. Vuohelainen & Tapio 2017; Purjo 2012). Nuorten kohtaamisesta on Nojien työssä tarkoitus tehdä satunnaisuuden sijaan aiempaa tietoisempaa, suunniteltua ja prosessimaista (esim. Kiilakoski ym. 2015; Nieminen 2007, 28, 38–39).

Tarkasteltaessa nuorten ja järjestyksenvalvojien kohtaamisista on otettava huomioon, että myös Nojien tapauksessa kohtaamisissa on kyseessä valta-asetelma, jossa nuorten toimintaan puututaan. Järjestyksenvalvojilla on asemansa tuomaa auktoriteettia eli kohtaamiset eivät siten ole kahden vertaisen kohtaamisista. Nuorilla on toki valtaa tilanteissa ja mahdollisuuksia kommunikoida tai vältellä ja haastaa kontrollia, mutta lähtökohtaisesti suhde ja vuorovaikutustilanne voidaan ajatella sellaisena, jossa järjestyksenvalvojilla on työroolin ja aikuisaseman tuomaa valtaa. Vaikka Nojat ovat saaneet nuorisotyön koulutusta, he toimivat kuitenkin järjestyksenvalvojina tehtäviin kuuluvine oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Nojilla on esimerkiksi poliisin kauppakeskukseen asettamina järjestyksenvalvojina lakiin perustuva velvollisuus ilmoittaa epäilyn rikoksesta täyttyessä asiasta poliisille ja tehdä poliisin kanssa yhteistyötä (Turvapalvelulaki 2015/1085 § 30; Rikoslaki 1887/39 § 10).

Käytämme artikkelissa sanoja järjestyksenvalvoja ja vartija. Järjestyslain mukaiset järjestyksenvalvojat toimivat poliisin asettamina kauppakeskuksissa ylläpitämässä järjestystä ja valvomassa kauppakeskusten yleisiä tiloja, kun taas vartijat ovat kaupan palveluksessa. Vartija on kuitenkin puhekielessä yleisemmin käytetty ja tutkimuksessamme sekä nuoret että järjestyksenvalvojat itse käyttivät Nojista sanaa vartija.

Tutkimusasetelma ja aineisto

Tarkastelemme artikkelissa sitä, millaisia ovat tyypilliset kohtaamiset Nojien ja nuorten välillä kauppakeskuksissa sekä millaisia onnistumisia ja haasteita kohtaamistilanteissa esiintyy. Tarkastelemme myös sitä, onko kohtaamistilanteissa mukana nuorisotyön elementtejä, kontrollointia tai niiden yhdistelmiä. Artikkelin pääasiallisena aineistona ovat neljän eri Nojan tilanneraportit ajalta 7.6.2016–18.3.2018. Raportteihin oli pyydetty Nojilta kuvauksia kohtaamisista nuorten kanssa, joten ne olivat hyvin vapaamuotoisia. Nojat olivat iältään 20–25-vuotiaita, sekä miehiä että naisia ja toimivat kolmessa eri kauppakeskuksessa. He olivat kyseisenä ajanjaksona ainoat Suomessa toiminnassa olleet Nojat. Raportteja kertyi yhteensä 331 päivältä. Raporttipäiviä olivat ne päivät, jolloin Noja tai Nojat olivat työvuorossa. Kaikista raporteista kertyi yhteensä 33 täyttä tekstisivua. Yksi raportti oli pituudeltaan yhdestä sanasta yli yhteen A4-kokoiseen paperiin. Raporttiaineistoa täydennettiin yhden Nojan ja hänen esimiehensä parihaastattelulla, jossa he refleктоivat työmuotoa ja sen tuloksia raporteista syvemmin. Haastattelun tekivät ja litteroivat keuhällä 2017 Laurea ammattikoulun rikosseuraamusalan opiskelijat osana opinnäytetyötään (ks. Huvinen, Marttila & Toikka 2017). Aineiston käyttöön on tutkimusartikkelia varten saatu luvat Nojilta itseltään, heidän esimiehiltään, vartiointiliikkeen johdolta ja kauppakeskusten johdolta sekä haastattelun tekijöiltä. Aineistositaatit on anonymisoitu. Aineiston käytöstä on sovittu, että yksilö-, aika- tai paikkatietoja ei saa käyttää, jotta tilanteet, niissä olleet nuoret ja yöntekijät pysyvät anonymoineina.

Analysoimme raporttiaineistoa teemoitellen (esim. Braun ja Clarke 2006; Nowell ym. 2017) eritellen aineistosta kohtaamisen aiheen, luonteen ja toimenpiteet, joita teh-

tiin. Analyysi oli aineistolähtöistä. Braunin ja Clarken (2006) määritelmän mukaisesti määrittelimme teemaksi sellaisen asian, joka kertoo jotain olennaista tutkimustavoitteesta ja on toistuva asia aineistossa ('patterned response'). Teemat eivät ole vain yksittäisiä hyviä esimerkkejä, vaan ne on muodostettu koodausprosessin ja tulkinnan avulla. Aineiston analyysi alkoi lukemalla aineisto useaan kertaan (raportit ja haastattelu) ja panemalla merkille toistuvia teemoja. Aineiston analyysissä jokaiselle yksittäiselle Nojan ja nuorten kohtaamiselle on teemoiteltu kohtaamisen aihe ja toteutetut toimenpiteet. Tämän jälkeen koko aineisto koodattiin näiden teemojen mukaan ja tutkimustavoitteen kannalta relevanteista aiheista koottiin kohtaamisten syille yleisimmät teemat. Aineisto on teemoiteltu siten, että Nojien raportoimat tilannekuvaukset eli aiheet kohtaamisille on määritelty pääaiheen mukaan, yksi tilanne voi siis esiintyä vain kerran. Teemoja jäsenyi neljä ja esittelemme ne seuraavassa luvussa. Tyypillisten aiheiden lisäksi teemoitelimme muut-kategorian, joka sisälsi harvinaisempia tilanteita, jotka eivät ole mukana artikkelissa. Näitä olivat esimerkiksi yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, nuorten antama vinkki järjestyksenvälvoijalle (esimerkiksi huumekaupasta) ja vahingossa aiheutettu väärä hälytys. Haastatteluaineisto on analysoitu teemoittelun etsien samoja teemoja kuin raporteissa ja siten vertailtu teemojen esiintyvyyttä. Haastatteluaineistoa on käytetty täydentämään ja syventämään raporttiaineiston teemoja ja testaamaan analyysin luotettavuutta.

Raporttien ja haastattelun kautta analysoidaan Nojien ja nuorten välisiä kohtaamisia siten kuin ne järjestyksenvälvoijien näkökulmasta näyttäytyvät. Nojien kohtaamat nuoret olivat pääosin alaikäisiä. Nojat raportoivat kontakteistaan nuorten kanssa vartiointiliikelle, kauppakeskukselle ja Nuorten Palvelulle. Aineisto on sikäli ainutlaatuinen,

että yksityisen turvallisuusalan toimijoiden raportteja (niin Nojien kuin "tavallistenkaan" toimijoiden) ei tietääksemme ole analysoitu aiemmin kotimaisessa tai kansainvälisessä tutkimuksessa eikä tällaisia raportteja välttämättä järjestyksenvälvoijien työstä kerätä.

Nojien kohtaamiset nuorten kanssa

Nuorten ja järjestyksenvälvoijien välisiin kohtaamisiin hahmottui neljä eri teemaa: a) tutustuminen ja keskustelu, b) oleilun ja hengailun kontrolli, c) rikoksiin ja päihteyden käyttöön puuttuminen ja d) nuorten auttaminen ja tukeminen. Käymme nämä seuraavaksi läpi jäsentäen havaintoja prosessaalisen oikeudenmukaisuuden teorian ja aiemman tutkimuksen avulla.

Tutustuminen ja keskustelu

Raporttien perusteella Nojien työaikaa kului eniten nuorten kanssa juttelemiseen. Merkille pantavaa oli, että Nojat ottivat aktiivisesti kontaktia nuoriin ilman sen kummempaa syytä. Näin aloitettiin kanssakäymistä uusien nuorten kanssa ja syvennettiin suhdetta jo tuttuihin nuoriin. Raporttien pohjalta nuorten suhteet Nojiin olivat tuttavallisia ja nuoret jopa kutsuivat Nojia etunimillä. Nojat kuvasivat raporteissaan tyypillisiä päiviään seuraavalla tavalla:

Tavattu tuttuja nuoria. Juteltu kaikenlaista: miksi eivät ole täällä olleet, kavereista, koulusta ja asuinpaikka muutoksesta. Puhuesssa tuli aiheeksi n. puolivuotta sitten sisällä palohälytyksen aiheuttanut palanut roskis. Tytöt kertoivat kuka sen oli syyttänyt. Jututettu tupakkipaikalla nuoria yleisistä asioista. Päivän aikana myös moikkailtu useita nuoria. (Raportit, Noja 4)

Kysely kuulumisia ja jututettu tyttöjä, kunnes jouduttu muihin työtehtäviin. Ohjattu nuoria poikia

rullaportaisissa käyttäytymisessä. Kyselivät siihen ja muuhunkin liittyviä lakiasioita. Juteltu tovi myös heidän kanssaan. (Raportit, Noja 3)

Aiemmassa tutkimuksessa on havaittu, että vartijoiden ja nuorten kohtaamiset ovat usein epäonnistuneet ja olleet vain nuorten häätämistä (esim. Matthews ym. 2000; Ruuskanen 2008; Lampela 2013). Vartijat eivät myöskään usein tule vain juttelemaan nuorille, mutta jos he tulivat, nuoret arvostivat jutustelua (Saarikkomäki & Honkatukia 2017). Raporttien perusteella Nojat käyttävät paljon aikaa pelkkään nuorten kanssa keskusteluun. Juttelu, moikkailu ja tutustuminen olivat yleisimpiä Nojien kontakteja nuoriin. Prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden tutkimuksissa luottamusta lisäävinä tekijöinä on korostettu ystävällistä puhetapaa, kuuntelemista ja reilua kohtelua: pienet eleet, rauhallisuus tai tietty äänensävy on nuorille tärkeää (esim. Tyler 1990; Saarikkomäki 2015). Nämä kaikki olivat läsnä Nojien työssä.

Nojien erilainen rooli perinteisiin järjestyksenvalvojiin nähden saattoi ensin hämentää nuoria, kuten seuraavasta esimerkistä näkyy: ”Kaikki tuntemattomia asiakkaita. Yleensä pelästyvät hieman aluksi järjestyksenvalvojan yhteydenottoa. Mutta he eivät olleet moksiskaan vaan alkoivat heti juttelemaan takaisin avoimesti.” (Raportit, Noja 3.) Taus-talla saattaa olla nuorten aiempi epäluottamus järjestyksenvalvojen työtä kohtaan ja oletus siitä, että nuoria ei kohdata kuin puuttumistilanteissa. Kun nuoret huomasivat, että Nojat lähestyivät heitä juttelumielessä, he usein alkoivat jutella takaisin.

Raporteissa korostui nuorten elämään tutustuminen keskustelujen kautta. Keskustelunaiheita oli moninaisia koulunkäynnistä asuinpaikkamuutoksiin. Yleisimmiksi aiheiksi osoittautuivat kuulumiset sekä viikonlopun ja pyhien menot. Lisäksi yleisiä aiheita olivat nuorten ajanviettopaikkojen pohdinta, kave-

reista juttelu ja vartijoiden tai Nojan työstä keskustelu.

Juteltu vakinuoren kanssa, joka muuttaa seuraavana päivänä toiselle paikkakunnalle. Alkoi itkustamaan ja kertomaan kuinka tärkeä olen ollut hänelle. Tsemppattu nuorta pärjäämään uudessa kotikau-pungissa. Jututettu edellisen kohdan nuorta 2-ker-roksessa. Kertoi kuinka aikaisemmin piti minua ihan mulkkuna, mutta sanoi että oikeasti olen mukava vartija. Oli itkuinen muuton takia. Juteltu hänen ja kavereiden kanssa siitä, että tottakai se harmittaa, koska kyseessä on iso elämän muutos. Kerrottu tytölle, että ei se silti maailman loppu ole eikä nämä ole mitkään hyvästit vaan varmasti hän tulee näkemään vielä kavereitansa, minua ja toista Nojaa jatkossa, kun tulee lomilla käymään tällä paikkakunnalla. (Raportit, Noja 4)

Edellisessä raportinosassa korostuu se, kuinka nuoren käsitys vartiointityöstä oli muuttunut, kun he olivat tutustuneet paremmin. Suhde vartijaan oli ennen ollut epäluottamuksellinen ja kielteinen, mutta muuttunut luottamukselliseksi. Tässä tilanteessa vartijasta oli muodostunut läheinen aikuinen tuki nuorelle. Nuori luotti Nojaan jopa niin paljon, että uskalsi näyttää tunteensa ja kertoa elämänmuutoksestaan.

Huomionarvoista on erityisesti se, että Nojat pyrkivät juttelemaan nuorten kanssa ilman heihin kohdistuvia toimenpiteitä. Juttelu itsessään oli kohtaamisen tavoitteena. Näin Nojat pyrkivät luomaan luottamuksellisia suhteita heidän ja nuorten välille. Aineistosta näkyy, että tässä oli myös onnistuttu ja nuoret saattoivat kertoa hyvinkin henkilökohtaisia asioita Nojille.

...Pystytään ehkä niitä arkipäiväisiä asioita käymään läpi. Eli ihan keskustelemaan avoimesti. Eikä sen aina tarvii olla sitä, että puututaan johonki, vaan käydään läpi kuulumisia, sieltä on tullut vähän sellainen luottopelaa ja sille nuorelle, aikuinen jolle voi puhua useammin... (HVA 2, Nojan ja esimiehen haastattelu)

Oleilun ja hengailun kontrolli

Vaikka edellä mainitut nuorisotyölliset ja keskustelevat elementit olivat yleisiä, kuului Nojien työhön myös vartiointityöhön liittyvää kontrollia, kuten nuorten häätämistä ja oleilun kontrollia. Nuorten oleiluun kaupakeskuksessa puututtiin eri tavoin. Synä oleiluun puuttumiselle oli yleisimmin mainittu nuorten tupakointi ovien edessä, metelöinti, roskaaminen ja sotkeminen, oleskelu tai istuminen väärässä paikassa sekä jalkojen pitäminen pöydällä. Joskus puuttumisen syyksi oli mainittu vain häiriökäytös määrittelemättä asiaa sen enempiä: ”Poistettu 12 nuoren seurue kaupakeskuksen alueelta häiriökäytöksen takia.” (Raportit, Noja 3.)

Kuukauden aikana huomauttamaan useita nuoria tupakoinnista ovien edustalla ja kattoparkissa. Myös hieman levottomuutta nuorten keskuudessa, mikä ilmeni esim. metelöintinä. (Raportit, Noja 2.)

Huomautettu isoa nuorisoporukkaa kulkuväylän tukkimisesta tupakkapaikalla, kahta nuorta poikaa sisällä juoksemisesta, yhtä nuorta sisällä lautailemisesta sekä yhtä nuorta pöydällä istumisesta. Huomautettu tupakkapaikalla useamman kerran tupakoinnista ovien edessä sekä istumisesta ikkunalaudalla. (Raportit, Noja 1)

Siirretty nuorten leiriä tupakkapaikalta muualle, keskusteltu samalla käytöstavoista ja musiikin kuuntelusta. Nähty kamerasta, että nuori roskaasi tupakkapaikalla. Keskusteltu asiasta ja nuori keräsi roskat. (Raportit, Noja 1.)

Edellä kuvatuissa kontrollitoimenpiteissä on aina olemassa riski sille, että nuoret eivät koe tilanteita oikeudenmukaisina. Erityisesti häätäminen koetaan nuorten keskuudessa epäoikeudenmukaisena sen kohdistuessa pelkkään oleiluun, isoihin porukoihin tai äänekkyyteen. Toisinaan nuoret kuitenkin ymmärtävät puuttumisen ja häätämisen syyt. (Matthews ym. 2000; Saarikkomäki 2017.) Avainase-

massa onkin tapa, jolla puuttuminen tehdään ja perustellaan. Raporttien perusteella Nojat toteuttivat oleilun kontrollointia keskusteluihin, huomautuksien ja joskus poistamalla nuoret alueelta tai koko kaupakeskuksesta. Kuten alla olevassa katkelmassa näkyy, on työ tasapainottelua rennon ja lähestyttävän, mutta kuitenkin jämäkän kontrollitoimijan roolien välillä. Tämä on tärkeää, jotta luottamuksellinen suhde ja hyvä vuorovaikutus säilyy, mutta toisaalta ammattikunnan rooli pysyy selvänä.

Haastattelija: Mitä pitäisit tärkeimpänä Nojan työotteessa, että mitä ominaisuuksia pitää olla?

HVA 1: Ehkä tärkein on se, et pitää tietää se raja. Ei saa mennä liian kaveriksi. Pitää olla jämäkkä, mut sit pitää naureskella siinä sivussa. Se on ehkä se tärkein... (HVA 1, Nojan ja esimiehen haastattelu)

Rikoksiin ja päihteiden käyttöön puuttuminen

Selkeintä puuttumista ja kontrollia edustivat tilanteet, joissa Nojat puuttuivat nuorten rikoksiin, päihteidenkäyttöön, näpistelyyn ja ilkeiltään sekä riidat, tappelut ja muut fyysisistä turvallisuutta uhkaavat tapahtumat. Toimenpiteenä saattoi olla pelkkä kiinniotto ja luovutus poliisille tai moninainen yhdistelmä, kuten keskustelu, yhteydenotto vanhempiin ja poliisiin sekä sovittelu eri osapuolten välillä.

Tilanteissa näkyi jälleen haasteellinen tasapainottelu nuorisotyön ja kontrollitoimijan ammattiroolien välillä. Esimerkiksi nuorten päihteiden käytön seurauksena Nojat saattoivat paitsi ottaa nuoren kiinniottotiloihin ja luovuttaa tämän poliisille, myös käydä pitkiä keskusteluja päihteiden käytöstä useissa eri keskusteluissa. Lisäksi Nojat tekivät ammatillista yhteistyötä moniammatillisen työryhmän tai suoraan sosiaalityön kanssa. Raporttien perusteella Nojat keskustelivat samojen nuorten kanssa näistä kysymyksistä

useita kertoja ja osa nuorista on lastensuojelun asiakkaita. Aineiston perusteella vaikuttikin siltä, että nuorten kanssa käydään monenlaisia keskusteluja, joiden aiheena voivat olla päihteiden käyttö tai käytöksen reflektointi yhdessä nuoren kanssa.

Juteltu nuoren tytön kanssa, jonka kanssa viime viikolla käytiin pitkät keskustelut huumeista. Kertoi jääneensä kiinni mukana olleista huumeista aikaisemmin viikolla muualla. Elämä on nyt kuulemma päin honkia ja pääsy ammattikouluun meni samalla. (Raportit, Noja 1.)

Havaittu kameroiin saman pojan palaavan paikalle hetkeä myöhemmin. Kävelty lähemmäs, jolloin poika tuli itse juttelemaan. Poika kertoi säikähtäneensä tilannetta ja että hänellä on huonoja kokemuksia jv:stä [järjestyksenvalvojasta] eikä halua olla tekemisissä poliisin kanssa. Juteltu pojan kanssa alkoholin käytöstä, jolloin poika rupesi itkemään. Poikaa rauhoiteltuani hän suostui soittamaan isälleen ja kertomaan illan kulusta. Isä halusi puhua puhelimesta myös kanssani. Isä kiitti puhelimesta toimintaa ja vakuutti pojan tulevan suoraan kotiin. Poika lupasi, ettei vastaavanlainen toiminta enää toistu. ... (Raportit, Noja 2.)

Yllä olevassa sitaatissa Noja ja nuori pääsevät keskustelussa hyvään lopputulokseen. Aina työ ei kuitenkaan suju yhtä hyvin eikä nuorten kanssa löydy keskusteluyhteyttä: ”Nuoret poistettu häiriökäyttötymisen vuoksi. Poiston jälkeen alueelle palanneita yritetty puhuttaa, mutta nuorten huonon asenteen vuoksi tästä luovuttu.” (Raportit, Noja 3.)

Ehkä selkeimmin kontrollia edustavia toimenpiteitä olivat raporteissa yhteistyö poliisin kanssa, nuorten kiinniotto tai poistaminen kauppakeskuksesta. Yhteistyö eri toimijoiden kesken oli yksi Nojan työn tärkeimmistä sisällöistä ja Nojat tekivät monipuolisesti yhteistyötä paitsi poliisin ja pelastushenkilöstön, myös nuorisotyön, sosiaalitoimen ja vanhempien kanssa. Tämän yhteistyön osalta täytyy olla tarkkana, sillä kriminaalipoliittisissa keskusteluissa on varoitettu siitä, mi-

ten monialainen yhteistyö kontrollitahojen kanssa voi johtaa kurinpitoon pohjautuvan kovan kontrollin laajentumiseen ja nuorten leimaamiseen (Garland 2001; Harrikari 2008; Koskela 2009; Saarikkomäki & Honkatukia 2017). Toisaalta Nojilla on poliisin kauppakeskukseen asettamina järjestyksenvalvojina lakiin perustuva velvollisuus ilmoittaa epäilyn rikoksesta täyttyessä asiasta poliisille ja tehdä poliisin kanssa yhteistyötä (Turv palvelulaki 2015/1085 § 30; Rikoslaki 1887/39 § 10). Nojan on siis lain velvoittamana ilmoitettava tietyistä asioista eteenpäin.

Tupakkapaikalla työllä lonkeroa ja tyttö humalassa. Kaadettu lonkerot tytön kanssa läheiseen viemäriin. Soitettu tytön vanhemmille. Tyttö isällään viikonlopun ja kertonut olevansa [paikan nimi], eikä [kauppakeskuksen nimi]. Tytöstä tehty aikaisemmin vanhempien ja tytön oman kertoman mukaan lausuilmoitus ja isä soittanut aikaisemmin tänään tytön perään poliisin. Päädytty vanhempien kanssa siihen, että poliisi soitetaan hakemaan tytön. Poliisia odotellessa ja poliisien lähdön jälkeen keskusteltu tytön sekä hänen kavereiden kanssa päihteistä ja minkä takia puutumme nuorten alkoholin käyttöön ja soittamme paikalle poliisin, jos tapaamme alaikäisen kauppakeskuksessa humalassa. (Raportit, Noja 4.)

Me ollaan saatu ihan sen takia saatu rikoksia selvitettyä. Nyt ei puhuta mistään perus törhmisistä tai näpistyksistä, vaan suuremmasta. Ollaan saatu selville sen takia, et tiedetään et henkilön nimi, tiedetään kenen kanssa se pyörii, tiedetään tasan tarkkaan mille se näyttää. Aikaisemmin se on ollu vaan, et se on yks näistä nuorista ja ikähaarukka on tämä ja se näyttää jotakuinkin tälle. ... (HVA 2, Nojan ja esimiehen haastattelu.)

Nuorten auttaminen ja tukeminen

Edellä kuvattuja teemoja hieman harvinaisempia, mutta kuitenkin huomionarvoisia, olivat tilanteet, joissa nuoret tarvitsivat apua, tukea ja rohkaisua Nojilta. Lisäksi esiintyi tilanteita, joissa Noja puuttui esimerkiksi havaitsemaansa kiusaamiseen kauppakes-

kuksessa. Näissä tilanteissa painoutuivat nuorisotyölliset elementit, minkä voi niin ikään nähdä kolmannen työn käsitteen kautta työmuotona, jossa yhdistyy eri ammattilaisten rooleja (Purhonen 2017). Työn haasteena voi olla se, että siinä kohdataan nuorten sosiaaliset ongelmat ilman nuorisotyöntekijän koulutusta.

...et tuli sellanen tyttö kertomaan et hänet on viikonloppuna hakattu, todella pahasti, näytti mulle mustelmat ja kaikkee. Sitten tota se sano mulle, käytiin siinä keskustelua, niin et se ei tienny ketään muutakaan kelle kertoo kun sulle, että mä tulin tänne [kauppakeskus] pelkästään sen takii kun sä oot täällä. Sit me kuivaharjoteltiin rikosilмотuksen teko ja mä sanoin, et nyt meet kotiin ja kerrot äidille, äiti huutaa viis minuuttia, sitten te itkette vähä aikaa ja sitten teette rikosilмотuksen. En ees pyytänny et tulis kertomaan seuraavana päivänä tai muuta, mut se tuli sanoo et se meni just niinku sä sanoit: ensin äiti huus, sit itkettii ja sit tehtii netis se rikosilмотus. Se meni just niinku sanoit. Se on ehkä sellainen, mikä on kaikista eniten jääny mieleen. Kun se sano, et sä oot ainut, joka hänellä tuli mieleen. (HVA1, Nojan ja esimiehen haastattelu.)

Lievästi kehitysvammainen nuori alkanut paljon hengaillemaan kauppakeskuksessa. Havaittu, että porukassa häntä yritetään saada tekemään/sanomaa asioita ja opetetaan kyseenalaisia sanoja/käsimerkkejä. Aikaisemmin jo keskusteltu pojan äidin kanssa kaveripiiristä, ja päädytty soittamaan uudestaan äidille tiedoksi meiningistä. (Raportit, Noja 4.)

Ensimmäisessä esimerkissä Noja auttoi rikosilмотuksen teossa ja tarjosi tukea. Jälkimmäisessä taas (Raportit, Noja 4) Noja pyrki aktiivisesti puuttumaan kiusaamiseen. Prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden tutkimuksessa on tuotu esiin, että luottamus ja yhteistyö ovat viranomaisillekin tärkeitä, koska sitä kautta tulee esiin ihmisten avun tarve sekä myös rikosepäilyjä; yhteistyö ja avun pyytäminen on nähty merkinä luottamuksesta (Jackson ym. 2012; Pettersson 2014). Vähäinen luottamus voi aiheuttaa tilanteen, jossa nuorilla ei ole ketään, jonka puoleen kääntyä, kun

he tarvitsevat apua (Saarikkomäki 2017). Aineiston valossa näyttää siltä, että tältä osin onnistuttiin luomaan luottamuksellisia välejä ja nuoret saivat tarvittaessa Nojilta apua ongelmiinsa.

Ehkä rajuimmasta päästä avun tarpeen osalta olivat itsetuhoiset nuoret, joita Nojat myös kohtasivat työssään, kuten tästä sitaattista käy ilmi: ”Nuori viillellyt itseään ranteseen. Juteltu tytön kanssa ja päädytty hänen kanssaan yhteisymmärryksessä soittamaan hänelle ambulanssi katsomaan haavaa ja juttelemaan hänen kanssaan.” (Raportit, Noja 4.) Lisäksi Nojat tukivat nuoria esimerkiksi koulunkäynnissä.

Nähty tuttu nuori tyttö aamupäivällä kauppakeskuksessa. Käyty juttelemassa ja yritetty tsemptata, että menisi kouluun. Koulu ei kuulemma oikein kiinnosta ja koulun rehtorilla on hänen kanssaan sukset ristissä. Juteltu koulusta, harrastuksista ja tulevasta muutosta toiselle paikkakunnalle laitoksen vaihdon myötä. (Raportit, Noja 4.)

Myös Saarikkomäen ja Honkatukian (2017) tutkimus korosti, että nuoret tulivat itse pyytämään vartijoilta apua ja kokivat toisinaan sitä myös saavansa. Nuoret kokivat vartijoiden olevan kauppakeskuksissa heitä lähempänä kuin esimerkiksi poliisien ja siten apua saattoi olla nopeammin saatavilla. Toisaalta tutkimuksessa tuotiin esiin, että toisinaan vartijoita moitittiin siitä, että he eivät olleet aina kiinnostuneita nuorten ongelmista. (Emt.)

Kohtaamistilanteiden monet ulottuvuudet

Olemme tarkastelleet Nuorten omien järjestyksenvalvojien (Nojien) ja nuorten kohtaamisia kauppakeskuksissa Nojien tuottamien raporttien kautta. Analyysin perusteella kohtaamisista hahmottui neljä teemaa: 1) tutustuminen ja keskustelu, 2) oleilun ja hengailun

kontrolli, 3) rikoksiin ja päihteidenkäyttöön puuttuminen sekä 4) nuorten auttaminen ja tukeminen. Kohtaamiset sisälsivät monimuotoisia tilanteita, joissa esiintyi sekä kontrollia että nuorisotyön elementtejä. Raporttien perusteella havaittiin, että nuorten ja vartijoiden väliset suhteet olivat yllättävänkin luottamuksellisia. Haasteena työmuodossa oli kuitenkin tasapainottelu nuorisotyöllisen otteen ja kontrollin välillä.

Nuorisotyön elementtejä ja onnistuneita kohtaamisia esiintyi eniten tutustumisessa ja keskustelussa sekä nuorten auttamisessa. Yleisimmät kohtaamistilanteet olivat keskustelut nuorten kanssa, joita käytiin ilman sen kummempaa syytä ja hyvin harvoin puuttuminen tapahtui keskustelematta. Harvinaisempi, mutta silti merkillepantava tilanne oli nuorten auttaminen ja tukeminen sekä kiusaamiseen puuttuminen. Näissä näkyi reilun kohtelun elementtejä – piirteitä, jotka vastaavat prosessuaalisen oikeudenmukaisuuden teorian ideaalia luottamuksen rakentamisesta. Tämän aineiston pohjalta tehdyt havainnot tukevat teorian oletusta ja näyttää siltä, että nuoriin tutustumisella on saatu aikaan luottamuksellisia välejä. Osa nuorista saattoi kertoa hyvinkin henkilökohtaisista asioista ja toisaalta myös arkisista asioista.

Tuloksista nousi kuitenkin esiin myös perinteisen vartijakontrollin muotoja, joissa nuorten toimintaan puututaan ja nuoria saatetaan häätää ulos kauppakeskustilasta. Teemoista oleilun ja hengailun kontrolli sekä rikoksiin ja päihteiden käyttöön puuttuminen edustivat selvimmin nuoriin kohdistuvaa kontrollia, erityisesti silloin, kun tehtiin yhteistyötä poliisin tai muiden toimijoiden kanssa. Tilanteet voivat olla onnistuneita tai haasteellisia riippuen siitä, millaiseksi vuorovaikutus muodostuu. Tuloksissa esiintyi kohtaamisia, joissa kontrollin ja nuorisotyön elementit sekoittuivat, kuten nuorten rikoksiin ja päihteiden käyttöön puuttuttaessa. Täl-

löin nuorten kanssa käytiin useita ja pitkiäkin keskusteluja sekä mahdollisesti toteutettiin ammatillista yhteistyötä esimerkiksi nuorisotyöntekijöiden kanssa. Yksi esiin nouseva haaste onkin Noja-työmuodon taustalla olevien kahden eri ammatin rajapinnoilla liikkuminen. Nojat kohtaavat monia nuorten sosiaalisia ongelmia, mutta heidän koulutuksensa on vähäinen esimerkiksi suhteessa nuorisotyöntekijöihin. Tilanteet saattavat olla hyvin haastavia Nojille. Jatkossa vartijoiden kouluttamiseen onkin kiinnitettävä huomiota erityisesti tästä näkökulmasta.

Toinen Nojien monenlaisten ammattiroolien haaste on luottamuksellisen suhteen ja ilmoitusvelvollisuuden välinen tasapainottelu. Ilmoitusvelvollisuuden täyttäminen voi olla haasteellista tilanteissa, joissa nuoren kanssa rakennettu suhde voi joutua koetukselle. Tilanteiden hoitaminen vaatii erityistä ammattitaitoa ja herkkyyttä, jotta tasapainottelu nuorisotyöllisen työotteen ja järjestyksenvalvojan työn välillä onnistuu. Raporttien perusteella havaittiin, että Nojat ja viranomaiset tekivät tiivistä yhteistyötä. Tässä piilee myös kiristyvän kontrollin vaara, joten jatkossa on syytä selvittää yhteistyötä eri kontrollitoimijoiden välillä, jotta nuorten etu tilanteissa varmistetaan ja vältetään leimaamista. Vaikka Nojien työrooli on nuorten lähtökohtia painottavaa, ovat he myös järjestyksenvalvontatehtävässään. Yhteistyötä tehdessään oleellisinta on olla tarkkana, että luottamuksellinen suhde nuoren kanssa säilyy ja nuoria kohdellaan hyvin.

Tutkimuksemme laajentaa aikaisempaa tietoa vartijoiden ja nuorten kohtaamisista, joita on tarkasteltu pääasiassa nuorten näkökulmasta. Nojat tekevät perinteistä vartiointityötä eli tutkimuksella saadaan tietoa yleisesti näistä kohtaamisista, vaikka tuloksia ei voikaan yleistää kaikkiin vartijoihin. Tutkimuksemme tulokset hyvistä suhteista nuorten ja vartijoiden välillä olivat erilaisia verrattaessa niitä aikaisemmissa tutkimuk-

sisä kuvattuihin kielteisiin suhteisiin. Osin eroja voi selittää se, että aineistonamme olivat järjestyksenvalvojien raportit, kun taas aiemmin on tutkittu nuorten näkökulmia. Todennäköisimmän eroja selittäviä tekijöitä ovat kuitenkin Nojien saama koulutus, heidän työnkuvansa Nojana ja kiinnostus nuorten parissa työskentelyyn sekä Nojan oman persoonan soveltuvuus työhön ja heille varattu työaika nuorten kohtaamiseen. Myös aiemmassa tutkimuksessa on havaittu onnistuneita tilanteita nuorten ja vartijoiden välillä, mutta ne ovat olleet satunnaisia ja persoonakohtaisia. Noja-toiminnan tarkoituksena on tehdä nuorten kohtaamisesta systemaattista, ammattimaista ja rakenteellista. Tulostemme perusteella järjestyksenvalvojat ja vartijat voisivat hyötyä koulutuksesta ja siitä, että hyvän vuorovaikutuksen etuja kaikille osapuolille tuodaan esille, huomioiden kuitenkin moniammatillisen työn haasteet.

Tulosten tarkastelussa on hyvä huomioida, että raportit on tarkoitettu Nojien työn seuraamista, tilastointia ja kehittämistä varten eikä niitä ole laadittu ensisijaisesti tutkimustarkoitukseen. Raporttien teksti on lyhyttä eikä niiden perusteella pysty syvällisesti tarkastelemaan esimerkiksi vuorovaikutusta. Jatkossa olisi hyvä haastatella ja havainnoida järjestyksenvalvoja. Olisi hyödyllistä tutkia myös niitä järjestyksenvalvoja, jotka eivät ole saaneet koulutusta nuorten kohtaamiseen ja tarkastella tuloksia suhteessa koulutettuihin. Lisäksi olisi hyödyllistä tutkia Nojien ja nuorten suhteita myös nuorten näkökulmasta.

Kauppakeskusten määrä ja suosio näyttää yhä lisääntyvän, joten nuorten mahdollisuuksiin oleilla näissä tiloissa ja saada apua, tukea ja oikeudenmukaiseksi koettua kohtelua on syytä yhä kiinnittää huomiota. Puolijulkisen tilan luonteen takia tila on erityisen valvottua, ja yksityisen turvallisuusalan toimijoiden määrä tuskin vähenee. Lisääntynyt kontrolli yksityisen turvallisuusalan kasvun myötä voi haitata nuor-

ten osallisuutta ja mahdollisuutta oleilla kauppakeskuksissa. Tällöin vaikeutetaan nuorten mahdollisuutta käyttää puolijulkista tilaa ja julkisia palveluita sekä hengailua turvalliseksi koetussa tilassa. Toisaalta mikäli lisääntynyt kontrolli tarjoaa nuorille apua ja turvallisuutta, voi kontrollista olla myös hyötyä. Vartijoiden kouluttaminen nuorten kohtaamiseen on tulostemme perusteella hyödyllistä, mahdollisesti molemmille osapuolille, ja tällaista koulutusta olisi syytä yhä lisätä, jotta nuorten asemaa ja osallisuutta voidaan parantaa.

Kiitokset

Artikkelin kirjoittajat haluavat kiittää Tampereen yliopiston nuorisotutkimuksen professori Päivi Honkatukia asiantuntevista kommentteista artikkelin kirjoitusvaiheessa ja Nuorten Palvelu ry:n toiminnanjohtaja Marja Pakarista avusta artikkelin viimeistelyssä.

Lähteet

- Aaltonen, Sanna & Berg, Päivi (2015) Nuorten ja palveluntarjoajien kohtaamiset. Teoksessa Sanna Aaltonen & Päivi Berg & Salla Ikäheimo (toim.) *Nuoret luukulla. Kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 84, 41–127.
- Anttila, Anu-Hanna (2010) Ohipuhuminen sukupolvien välisenä kysymyksenä. Teoksessa Anu-Hanna Anttila & Kristiina Kuussaari & Tiina Puhakka (toim.) *Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja*. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Nuorisotutkimusverkosto & Valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, 6–15.
- Atkinson, Rowland (2003) Domestication by Cappuccino or a Revenge on Urban Space? Control and Empowerment in the Management of Public Spaces. *Urban Studies* 40, 1829–1843.
- Braun, Virginia, & Clarke, Victoria (2006) Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3, 77–101.
- Fine, Michelle & Freudenberg, Nick & Payne, Yasser

- & Perkins, Tiffany & Smith, Kersha, & Wanzer, Katya (2003) "Anything Can Happen With Police Around." *Urban Youth Evaluate Strategies of Surveillance in Public Places. Journal of Social Issues* 59, 141–158.
- Garland, David (2001) *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society*. Chicago: University of Chicago Press.
- Harrikari, Timo (2008) *Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 87.
- Hautamäki, Tarja (2016) *Yksityisen turvallisuusalan valvonta*. Acta Wasaensia 360. Vaasan yliopisto.
- Honkatukia, Päivi & Svynarenko, Arseniy (2018) Intergenerational encounters on the metro: Young people's perspectives on social control in the media city. *Emotion, Space & Society*. <https://doi.org/10.1016/j.emospa.2018.10.001>.
- Huvinen, Sami & Marttila, Jussi & Toikka, Teemu (2017) Nuorten oma järjestyksenvalvoja erityisesti "heavy usereiden" silmin. Opinnäytetyö. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/129307/OntNuortenomajarjestyksenvalvoja..pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Viitattu 31.1.2019.)
- Jackson, Jonathan, Bradford, Ben, Hough, Mike, Myhill, Andy, Quinton, Paul & Tyler, Tom (2012) Why do People Comply with the Law? Legitimacy and the Influence of Legal Institutions. *British Journal of Criminology* 52, 1051–1071.
- Kiilakoski, Tomi & Kinnunen, Viljami & Djupsund, Ronnie (2015) *Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 169. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/106142/978-952-456-203-4.pdf?sequence=1> (Viitattu 19.2.2019.)
- Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Gretchel, Anu & Laine, Sofia & Merikivi, Jani (2011) Nuorten tilat. Teoksessa Mirja Määttä & Tarja Tolonen (toim.) *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112, 57–91.
- Kuismin, Ari & Kylkilahti, Eliisa & Autio, Minna (2015) *Palvelua nuorille! Iän esittäminen, asemat ja naamioituminen palvelukohtaamisissa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 2/2015.
- Lampela, Pauliina (2013) *Kauppakeskus nuorten vapaa-ajan tilana. Kauppakeskusten nuoret -hankkeen loppuraportti*. http://nuortenpalvelu.fi/wordpress/wp-content/uploads/2014/01/Loppuraportti_Maaliskuu_2013.pdf (Viitattu 2.11.2018.)
- Lampela, Pauliina (2016) Hengailevien nuorten kaupallinen kasvuympäristö – Toiminnan ja vaikuttamisen mahdollisuuksista kasvatuksellisiin kohtaamisiin. Teoksessa Pauliina Lampela, Mikko Leppävuori & Ilkka Puomilahti (toim.) *Hengailua, kohtaamisia ja yhdessä olemista. Nuoruuden elementtejä ja työmuotoja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa*. Kuopio: Nuorten Palvelu ry. 26–36.
- Lampela, Pauliina & Tani, Sirpa (2015) Ulossulkeamisesta tilan jakamiseen: nuorten ja kontrollin kohtaamisia kauppakeskuksessa. *Yhdyskuntasuunnittelu* 2015:3, 36–53.
- Lemetyinen, Lea (2014) Katsaus perheen köyhyydestä aiheutuviin lasten toiseuden kokemuksiin. Teoksessa Mika Gissler & Marjatta Kekkonen & Päivi Känkänen & Päivi Muranen & Matilda Wrede-Jäntti *Nuoruus toisin sanoen – Nuorten elinolot -vuosikirja 2014*. Tampere: Juvenes Print/Suomen yliopistopaino Oy, 105–112.
- Manzo, John (2004) The folk devil happens to be our best customer: security officers' orientations to 'youth' in three Canadian shopping malls. *International journal of the sociology of law* 32, 243–261.
- Matthews, Hugh & Taylor, Mark & Percy-Smith, Barry & Limb, Melanie (2000) The Unacceptable Flaneur: The Shopping Mall as a Teenage Hangout. *Childhood* 7, 279–294.
- Murphy, Kristina (2015) Does Procedural Justice Matter to Youth? Comparing Adults' and Youths' Willingness to Collaborate with Police. *Policing and Society*, 25, 53–76.
- Mäenpää, Pasi (2005) *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. Helsinki: Tammi.
- Nieminen, Juha (2007) Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 76, 21–43.
- Nowell, Lorelli, Norris, Jill, White, Deborah and Moules, Nancy (2017) Thematic Analysis Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. *International Journal of Qualitative Methods* 16: 1–13.
- Pettersson, Tove (2014) Complaints as Opportunity for Change in Encounters between Youths and Police Officers. *Social Inclusion* 2, 102–112.
- Ruuskanen, Elina (2008) "Kun käsketään niin mä lähdän" – Asunnottomien ja nuorten haastattelut. Teoksessa Outi Roivainen & Elina Ruuskanen (toim.) *Laki ja järjestys? Poliisien ja kaupunkilaisten näkemyksiä järjestyslaista sekä yleisen*

- järjestyksen ja turvallisuuden valvonnasta*. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 32, 147–192.
- Peltola, Marja & Moisio, Jenni (2017) *Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä. Katsaus lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaan tietoon*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/aania_ja_aanettomytta_palvelukentilla.pdf (Viitattu 17.6.2019.)
- Purhonen, Kirsi (2017) *Ammattien rajapinnoilla ja kolmannen työn äärellä*. https://kirsipurhonen.files.wordpress.com/2017/01/ammattien-rajapinnoilla_valmis.pdf (Viitattu 28.8.2018.)
- Purjo, Timo (2012) Nuoriso-ohjaajuudesta nuorisokasvattajuuteen. Teoksessa Katja Komonen & Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *kehittyvä nuorisotyö*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura; julkaisuja 128, 81–105.
- Pyyry, Noora & Kaakinen, Inka (2019) The Mall. Teoksessa Pauliina Rautio & Elina Stenvall (toim.) *Social, Material and Political Constructs of Arctic Childhoods. An Everyday Life Perspective*. Springer Nature, Singapore, 103–118.
- Pyyry, Noora (2015) *Hanging out with young people, urban spaces and ideas. Openings to dwelling, participation and thinking*. Research report 374. Helsinki: University of Helsinki.
- Saarikkomäki, Elsa (2015) Perceptions of Procedural Justice Among Young People: Narratives of Fair Treatment in Young People's Stories of Police and Security Guard Interventions. *British Journal of Criminology* 56: 1253–1271.
- Saarikkomäki, Elsa (2017) *Trust in Public and Private Policing: Young People's Encounters with the Police and Private Security Guards*. Research Report 3, Helsinki: University of Helsinki, Institute of Criminology and Legal Policy.
- Saarikkomäki, Elsa & Honkatukia, Päivi (2017) Nuorten kohtaaminen vartiointityössä – kontrollia, huolenpitoa, turvaa vai näitä kaikkia? Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) *Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet*. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196, 172–182.
- Tani, Sirpa (2011) Oikeus oleskella? Hengailua kaupakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja ympäristö* 40: 2, 3–16.
- Tyler, Tom (1990) *Why People Obey the Law*. Yale University Press.
- Tolonen, Tarja & Aapola-Kari, Sinikka & Lahtinen, Jenni & Wrede-Jäntti, Matilda (2018) Miten kaupungista tulee oma? Kaupunkipääoma ja nuorten eriytyneet suhteet kaupunkitilaan. *Nuorisotutkimus* 36 (3), 57–75.
- Von Hirsch, Andrew & Shearing, Clifford (2000). Exclusion from Public Space. Teoksessa Andrew Von Hirsch & David Garland & Alison Wakefield (toim.) *Ethical and Social Perspectives on Situational Crime Prevention*. Oxford: Hart Publishing, 77–96.
- Vuohelainen, Elsi & Tapio, Mari (2017) Hyvä kautta! Yhteisöpedagogi ja hyvinvoinnin edistäminen. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) *Kenen nuorisotyö? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet*. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 42. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 196, Humanistinen ammattikorkeakoulu, 283–294.
- Wakefield, Alison (2003). *Selling Security. The Private Policing of Public Space*. Devon: Willan.